

SVEBIO
Svenska Bioenergiföreningen
/Kjell Andersson

2022-02-04

REMISSYTTRANDE

N2021/02166

Till
Näringsdepartementet

Remissyttrande över utredningen Vägen mot fossiloberoende jordbruk (SOU 2021:67)

Svebio, Svenska Bioenergiföreningen, har beretts möjlighet att lämna synpunkter på rubricerade utredning och vill framföra följande.

Svebios synpunkter i sammanfattning

- . Svenskt jordbruk kan inom en nära framtid göras fossilfritt genom att använda bioenergi och förnybar el. Energin kan till stor del produceras inom jordbruket.*
- . Utredningen borde ha formulerat ett mål för när fossilfritt svenskt jordbruk kan vara en verklighet. Svebio föreslår 2030 som årtal då målet kan nås.*
- . Utredningen har haft ett alltför snävt uppdrag genom att inte värdera både jordbrukets användning av fossil energi och produktion av fossilfria produkter och material.*
- . Utredningen har också begränsat sin analys till livsmedelsproduktion. Marken används redan idag även till andra produkter, för energi och material, och den andelen kommer att öka i framtiden.*
- . Utredningens redovisning av möjligheterna att producera egna biodrivmedel är bristfällig. Förutom egen produktion av biogas finns stor potential att odla energigrödor för ökad svensk produktion av biodiesel och etanol.*
- . Utvecklingen av produktion och marknad för fossilfri kvävegödsel behöver påskyndas.*
- . Kostnaden för diesel kan reduceras genom att skatten på biodrivmedel inom reduktionsplikten sänks. Det gynnar både jordbruket och andra landsbygdsnäringsar.*
- . Vi stödjer utredningens förslag om att fasa ut återbetalningen av dieselskatt och kompensera jordbruket med ett jordbruksavdrag.*
- . Även om Sverige medges rätt att ge skattenedsättning för högblandade biodrivmedel kan det finnas behov av en kompletterande biopremie för att stimulera snabb övergång till förnybar diesel i lantbruket.*

. Vi stödjer förslaget om att utvidga klimatpremien för miljöfordon till att omfatta arbetsmaskiner som drivs med biogas och bioetanol.

. För att möjliggöra ökad produktion av biodrivmedel från egna jordbruksgrödor måste Sverige verka för ändrade regler inom EU och begära att taket för drivmedel från "livsmedels- och fodergrödor" avskaffas.

Jordbrukets roll i klimatpolitiken

De gröna näringarna, jordbruk, skogsbruk och vattenbruk, har unika roller i energi- och klimatpolitiken genom att de bygger på fotosyntesens förmåga att använda solenergi för att producera energirika föreningar som kan tas tillvara både som livsmedel, material och energikälla. Genom fotosyntesen sker därmed också en mycket omfattande inbindning av koldioxid. De gröna näringarna har alltså både en plus- och en minussida i klimatstatistiken. Den föreliggande utredningen har i stort sett helt koncentrerat sig på att kartlägga och åtgärda minussidan, och inte utrett plussidan eller balansen mellan plus och minus. Man har därmed ägnat mycket begränsad uppmärksamhet åt möjligheterna att producera bioenergi och biomaterial inom jordbruket. Fokus ligger istället nästan uteslutande på livsmedelsproduktionen och de utsläpp som är kopplade till denna del av jordbrukets produktion. En riktig värdering av jordbrukets klimatpåverkan måste inkludera alla dessa faktorer:

. Den totala biogena produktionen och dess klimatnytta, t ex substitutionseffekter och potentiella framtida substitutionseffekter av att använda livsmedel med lågt klimatavtryck, liksom biogena material och bioenergi.

. Förändringar i kollager i marken och i växande grödor.

. Metan och lustgasutsläpp vid djurhållning, gödselhantering och odling, samt åtgärder för att minimera dessa.

. Växthusgasutsläpp från insatsmedel, som drivmedel, bränslen för uppvärmning och torkning, handelsgödsel, växtskyddsmedel och plast.

Analysen måste värdera utsläpp i hela produktionskedjan och vara dynamisk, dvs relaterad till möjligheterna att öka produktiviteten och effektiviteten i hela systemet över tid.

Utredningen har begränsats av sina direktiv och egna avgränsningar till att inte hantera flera av dessa faktorer. Vi beklagar detta.

Det är särskilt förvånande att frågan om jordbrukets egen energiproduktion ägnas så liten uppmärksamhet. När det gäller biodrivmedel skrivs en del om biogas, medan potentialen för andra biodrivmedel och energigrödor nästan helt förbigås.

Mål för fossilfrihet i svenskt jordbruk

Svenskt jordbruk kan inom nära framtid bli fossilfritt och reducera koldioxidutsläppen till nära noll. All teknik finns idag på plats. Man kan ersätta dieseln i traktorer och arbetsmaskiner med biodrivmedel. Man kan ersätta olja till torkar och uppvärmning av byggnader med biobränslen. Det går utmärkt att tillverka kvävegödsel med förnybar energi. Biobaserad plast kan ersätta fossilbaserad plast.

Mot den här bakgrunden hade vi gärna sett att utredningen lagt fast ett mål för när svenskt jordbruk kan vara fossilfritt. Vi anser att ett möjligt årtal kan vara 2030.

Ett fossilfritt jordbruk är en självklar del av det nationella klimatmålet. Det ger dessutom svensk livsmedelsproduktion ett starkt argument i marknadsföringen att kunna visa på produktionens låga växthusgasutsläpp.

Många av de styrmedel som krävs för denna omställning finns idag redan på plats, men det krävs kompletteringar. Särskilt frågan om hur fossil diesel ska ersättas med biodiesel eller andra förnybara drivmedel är central, och har varit en huvuduppgift för utredningen att klarlägga. Vi återkommer nedan till vår syn på dieselfrågan.

Egen energiproduktion inom jordbruket

Jordbruksföretagen kan producera mycket förnybar energi för egen användning och som kan tillföras samhället i övrigt. För kombinerade jord/skogsföretag finns möjligheter att leverera skogsbränslen i anslutning till avverkningar eller producera brännved för egen användning.

Byggnader och mark kan användas för solceller. Många lantbrukare har uppfört vindkraftverk eller äger småskalig vattenkraft. En mycket stor potential för att öka energiutvinningen i lantbruket finns på åkermarken, dels genom att vara på odlingsrester som halm, dels odla energigrödor. Dessutom finns utnyttjad potential att göra biogas från gödsel. Potentialen för ökad energiproduktion från jordbruket har kartlagts bland annat av professor Pål Börjesson vid Lunds universitet. Hans potentialberäkning för bioenergi från åkermark ligger i ett övre intervall på 54 TWh/år 2050, vilket kan jämföras med jordbrukets egen användning av fossila bränslen, som är cirka 2 TWh (Energimyndigheten/SCB 2019). Exakt hur stor denna potential kommer att bli beror till stor del på hur utnyttjandet av åkermarken för livsmedelsproduktion kommer att utvecklas, och hur stora arealer som kommer att friställas för annan odling eller hotas av nedläggning.

Det är mot bakgrund av hur stor denna potential är förvånande att utredningen nästan inte alls berört egenproduktionen av energigrödor för drivmedel. De enda konkreta förslag som läggs gäller biogasproduktionen. I övrigt hänvisas till fortsatt forskning och utveckling.

Ersättningen av fossil diesel och kostnaden för drivmedel

Användningen av diesel står för mer än 80 procent av de fossila bränslen som används i jordbruket. Resten är i huvudsak olja som används för torkar och viss uppvärmning. För oljeanvändningen tas idag full koldioxidskatt ut även inom jordbruket. Dessutom kan man ofta få stöd från Klimatklivet för konverteringar från olja till biobränsle.

Dieselanvändningen är svårare att ersätta med bibehållen lönsamhet och det saknas idag incitament för omställningen, utöver den ökade inblandning som sker i standarddieseln genom reduktionsplikten. Rena biodieselprodukter är dyrare än vanlig diesel. Att åstadkomma en styrning mot användning av förnybar diesel med bibehållen konkurrenskraft är en huvudfråga för utredningen. Utredningens huvudförslag är att fasa ut skatterestitutionen för diesel till jordbruket och samtidigt införa en biopremie för rena biodrivmedel, samt kompensera jordbruksföretagen för den ökade kostnaden med ett generellt jordbruksavdrag. Vi stödjer detta förslag.

Vi vill samtidigt framhålla ytterligare åtgärder för att hålla nere priset på diesel, som under det senaste året stigit kraftigt, dels på grund av stigande världsmarknadspriser på olja, dels genom reduktionsplikten, som medför att man blandar in allt högre andel dyrare biodrivmedel. Biodrivmedlen inom reduktionsplikten beskattas lika högt som de fossila drivmedlen.

Ett sätt att hålla tillbaka kostnaden för diesel generellt skulle vara att reducera skatten inom reduktionsplikten. Det kan ske med en reduktion som motsvarar koldioxidskattedelen för de inblandade biodrivmedlen. När andelen biodrivmedel ökar bör denna skattereduktion öka i motsvarande grad. I princip återinför man då koldioxidskattebefrielse inom reduktionsplikten. Förslaget kan genomföras redan under detta år. När EU har antagit ett nytt energiskattedirektiv kan det öppna för att beskatta biodrivmedlen separat. För lantbrukaren är dieselprisets nivå minst lika viktig som dagens restitution och det framtida skatteavdraget. En reduktion av beskattning av drivmedlen enligt denna modell gynnar också andra hushåll och företag på landsbygden, t ex skogsentreprenörer och åkerier.

Svebios synpunkter på utredningens konkreta förslag:

Kapitel 3 - konkurrenskraft

Förtydligande av Jordbruksverkets uppdrag. Forskning och utveckling av nya affärsmodeller. Vi har inga synpunkter.

Kapitel 4 - skatter

Införandet av ett jordbruksavdrag som kompensation för den avskaffade återbetalningen av koldioxid- och energiskatt. Avdraget införs för företag inom jord-, skogs- och vattenbruk. Vi stödjer utredningens förslag eftersom det utgör en skatteväxling som ger full klimatstyrning även inom jordbruket.

Kapitel 5 – drivmedel

Införandet av en biopremie till rena biodrivmedel. Nivån anges till cirka 2.30 kr/liter som anses motsvara prisskillnaden mellan FAME (rapsdiesel) och fossil diesel. En premie anses vara nödvändig för att stimulera övergången till förnybar diesel. Nivån på premien måste anpassas till marknadsutvecklingen och utvecklingen av reduktionsplikten, för att inte heller strida mot EU:s överkompensationsregler.

Vi förutsätter att Sveriges regering kan få rätt till fortsatt skattebefrielse för högblandade biodrivmedel, och att ett sådant besked från EU-kommissionen kan göras långsiktigt till 2030, precis som nu gäller för biogas. Med ett sådant beslut kan skatten på ren biodiesel, B100 och HVO100, hållas nere.

Det kan trots detta finnas skäl att ge en kompletterande biopremie för att stimulera en snabb övergång från fossil diesel till förnybar diesel. Den närmare utformningen, premiens nivå och hur stödet ska utformas över tid kan behöva utredas vidare när det klarlagts om Sverige får skattebefrielse.

Kapitel 6 – dieselskatten

Återbetalningen av skatten på diesel till jord-, skogs- och vattenbruket fasas stegvis ut i takt med att jordbruksavdraget införs. Avskaffandet av återbetalningen kombinerat med skattebefrielse för högblandade biodrivmedel och reduktionsplikten leder till styrmedel som stimulerar bränslebyte och effektivisering och ger minskande utsläpp av koldioxid. Vi stödjer förslaget.

Kapitel 7 – arbetsmaskiner

Arbetsmaskiner omfattar både traktorer, tröskor, skogsmaskiner och andra motordrivna maskiner. Utredningen föreslår att klimatpremien för miljöfordon utvidgas så att ersättning kan ges till arbetsmaskiner som kan drivas med bioetanol, fordonsgas samt hybrider. Premien träffar idag inte jord- och skogsbrukets arbetsmaskiner utom i mycket begränsad omfattning eftersom premien begränsas till maskiner som drivs med el från en bränslecell, ett batteri eller en extern källa.

Vi stöder förslaget, men anser att man bör ange att stödet gäller biogas, inte fordonsgas och att hybrider bör vara anpassade för rent förnybart bränsle. Det nuvarande stödets ensidiga inriktning på elektrifiering saknar klimatpolitiskt motiv.

Kapitlet innehåller ytterligare tre förslag som inte hardirekt koppling till arbetsmaskiner:

- . Fortsatt stöd till programmen Greppa Näringen, Klimatkollen och Energikollen inom landsbygdsprogrammet.

- . Jordbruket ska prioriteras inom Klimatklivet.

- . Forskning och utveckling av arbetsmaskiner som drivs med förnybara bränslen.

Svebios uppfattning är att marknaden i första hand ska styras med generella styrmedel som koldioxidskatt och miljöavgifter, och att marknaden därefter ska välja teknik och göra investeringar utan direkta subventioner. Subventioner ger administrativa kostnader och kan leda till orättvisa mellan olika företag och motverka teknikneutralitet. Så länge Klimatklivet finns måste dock alla näringsgrenar kunna få del av de medel som beviljas på lika villkor.

Någon särskild prioritering för jordbruket bör inte ske.

Kapitel 8 - Produktion av biodrivmedel

I kapitlet lämnas dessa förslag:

- . Förlängning av gödselgasstödet och biogasstödet. Förslagen från

Biogasmarknadsutredningen har redan behandlats och beslutats av riksdagen varför vi bedömer att detta förslag redan är tillfredsställt.

- . Fortsatt stöd till investeringar i biogasanläggningar inom Klimatklivet.

Också denna fråga är politiskt hanterad, senast genom beslut om att stöd från Klimatklivet också kan ges till biogasanläggningar med elproduktion.

- . Satsning på forskning och utveckling av nya hållbara drivmedel som kopplar till jordbruket.

Förslaget är mycket vagt formulerat. Alla biodrivmedel som produceras och används i Sverige är hållbara genom att de uppfyller hållbarhetslagens och förnybartdirektivets hållbarhetskriterier. Att nya produktionsanläggningar från jordbruksråvara inte byggts på senare år beror på oklara och kortsiktiga styrmedel (ettåriga besked om skattebefrielse) och en EU-politik som varit tydligt negativ till grödebaserade biodrivmedel och bland annat fastställt ett 7-procenttak för sådana drivmedel. De här begränsningarna från EU-nivå har inte analyserats av utredningen, och det finns inte heller några förslag om att påverka EU:s politik på området.

Vi anser att utredning förutom att lämna förslag till ändrad EU-politik också borde ha angett en ambition för hur mycket energigrödor och biodrivmedel som det svenska jordbruket kan producera.

Biodrivmedelsproduktion från jordbruket behöver inte i första hand forskning, utveckling och demonstration utan utveckling av marknaden genom bättre styrmedel.

En ökad inhemsk produktion av etanol och rapsdiesel kommer att förbättra försörjningen med proteinfoder och ge möjlighet till produktion av humanprotein. Den indirekta klimateffekten är betydande genom att importerat sojaprotein kan ersättas.

Kapitel 10 – Gödselmedel

Stöd till inhemsk produktion av fossilfri mineralgödsel via Industrikivet eller Klimakivet. Vi stödjer förslaget. Det finns inga tekniska hinder för att framställa kvävegödsel med förnybara energikällor. Det finns också stor potential att återvinna fosfor ur slam från reningsverk och gruvavfall. Målet bör vara att kvävegödsel ska framställas utan fossila utsläpp. Utsläppen från tillverkning av gödselmedel hanteras också genom utsläppshandelssystemet

Kapitel 11 – plast

Jordbrukets plast utgörs till mycket stor del av balplast. Återvinningsgraden för denna plast är mycket hög och kan göras nära 100-procentig. Utredningen vill ytterligare stimulera denna återvinning men har inte framhållit att plasten också bör baseras på bioråvara, vilket måste vara en ambition. Som framgår av figur 9.1 utgör den fossila plasten en betydande del av jordbrukets indirekta energianvändning och därmed också av utsläppen.

Svenska Bioenergiföreningen

Gustav Melin
VD

Kjell Andersson
näringspolitisk chef